

O LEXICO

Primeira declinacion

terra, terrae

cast.

cat.

gall.

fr.

it.

port.

aqua, aquae

colonia, coloniae

insula, insulae

paeninsula, paeninsulae

patria, patriae

provincia, provinciae

ripa, ripae

silva, silvae

Segunda declinacion: xénero masculino

populus, populi

cast.

cat.

gall.

fr.

it.

port.

deus, dei

fluvius, fluvii

locus, loci

vicus, vici

Segunda declinacion: xénero neutro

aurum, auri

cast.

cat.

gall.

fr.

it.

port.

argentum, argenti

oppidum, oppidi

regnum, regni

templum, templi

Adxectivos 2-1-2

plenus, plena, plenum

cast.

cat.

gall.

fr.

it.

port.

altus, alta, altum

bonus, bona, bonum

frigidus, frigida, frigidum

magnus, magna, magnum

multus, multa, multum

novus, nova, novum

totus, tota, totum

publicus, publica, publicum

* Relaciona as dúas columnas e intenta dar o significado dos adxectivos da segunda columna para despois buscar derivados na tua lingua.

novus, nova, novum

calidus, calida, calidum

bonus, bona, bonum

malus, mala, malum

magnus, magna, magnum

privatus, privata, privatum

frigidus, frigida, frigidum

antiquus, antiqua, antiquum

publicus, publica, publicum

parvus, parva, parvum

A LINGUA

As declinacions en latin

En latin existen cinco declinacións nas que se reparten os substantivos latinos segundo a terminación do seu tema (denominamos tema, á súa vez, á terminación da raíz ou lexema da palabra):

Declinación	1a	2a	3a	4a	5a
Tema	a	o	i/cons	u	e

Aos temas engadiranse as desinencias de cada caso, pero aconteceu que na formación da lingua latina as vogais dos temas, ao entrar en contacto coas vogais das desinencias, produciron todo tipo de fusións que fan que non sempre poidamos diferenciar entre tema e desinencia, polo que falaremos das terminacións dos casos. Isto último tamén fará que sexa difícil ás veces saber a que declinación pertence un substantivo dado, e por iso recorreremos aos enunciados das palabras para saber adscribilos á súa declinación. Enunciar un substantivo consiste en poñelo en nominativo singular e en xenitivo singular, de modo que a terminación do xenitivo singular sempre nos permitirá saber a que declinación pertence o substantivo.

Declinación	Enunciado
1a	<i>vita, vitae</i> (terminación de xenitivo singular, -ae)
2a	<i>servus, servi</i> (terminación de xenitivo singular, -i)
3a	<i>rex, regis</i> (terminación de xenitivo singular, -is)
4a	<i>metus, metus</i> (terminación de xenitivo singular, -us)
5a	<i>dies, diei</i> (terminación de xenitivo singular, -ei)

A 1a declinación

A continuación presentaremos o nominativo e xenitivo singular e plural dun substantivo da 1a declinación cuxo uso é extensíbel a calquera outro substantivo da mesma.

	Singular	Plural
Nominativo	terra	terrae
Xenitivo	terrae	terrarum
Ablativo	terrā	terris

A 2a declinación

A continuación presentaremos o nominativo e xenitivo singular e plural dun substantivo masculino da 2a declinación cuxo uso é extensíbel á enorme maioría dos substantivos da mesma.

	Singular	Plural
Nominativo	populus	populi
Xenitivo	populi	populorum

Algúns substantivos masculinos da 2a declinación como *vir, viri* presentan un nominativo singular acabado en -r.

	Singular	Plural
Nominativo	puer	pueri
Xenitivo	pueri	puerorum

A continuación presentaremos o nominativo e xenitivo singular e plural dun substantivo neutro da 2a declinación cuxo uso é extensíbel a calquera outro substantivo da mesma.

	Singular	Plural
Nominativo	oppidum	oppida
Xenitivo	oppidi	oppidorum

Os adxectivos 2-1-2

É importante ter en conta que a concordancia entre adxectivos e substantivos non se limita (como nas linguas romances) a xénero e número, senón que tamen debe concordar o caso. Os adxectivos que nos ocupan agora son aqueles que declinan o masculino pola 2a declinación, o feminino pola 1a e o neutro pola 2a. Estes adxectivos enúncianse segundo os nominativos singulares masculino, feminino e neutro (nesa orde).

	Singular			Plural		
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
Nominativo	magnus	magna	magnum	magni	magnae	magna
Xenitivo	magni	magnae	magni	magnorum	magnarum	magnorum

Xunto a este modelo tamen temos substantivos que forman o nominativo singular masculino en -r.

	Singular			Plural		
	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
Nominativo	pulcher	pulchra	pulchrum	pulchri	pulchrae	pulchra
Xenitivo	pulchri	pulchrae	pulchri	pulchrorum	pulchrarum	pulchrorum

O verbo *sum*

O verbo *sum* (ser, estar, haber, existir), o mesmo que noutras moitas linguas é irregular

Persoa	Singular	Plural
1ª	<i>sum</i>	<i>sumus</i>
2ª	<i>es</i>	<i>estis</i>
3ª	<i>est</i>	<i>sunt</i>

Funcións sintácticas de nominativo e xenitivo

Nominativo.

- Suxeito. *Ex:* Europa magna est.
- Atributo. *Ex:* Massilia oppidum est.
- Modificador. *Ex:* Multae insulae sunt.
- Aposición. *Ex:* Sicilia, romana provincia, magna insula est.

Xenitivo.

- Complemento do nome. *Ex:* Hispania Romae provincia est.

TEXTOS PARA ANALIZAR E TRADUCIR

Europa

Europae terrae sunt multae: Hispania, Gallia, Italia, Graecia, Dacia, Germania, Pannonia, et Samartia. Hispania, Italia et Graecia paeninsulae sunt. Hibernia, Britannia, Maiorica, Corsica, Sardinia, Sicilia et Creta magnae insulae sunt. Tamesis, Garumna, Rhodanus, Albis, Rhenus, Padus et Danuvius alti fluvii Europae sunt. Oceanum Atlanticum et Mare Internum Europae maria sunt. Pyrenaei et Alpes Europae alti montes sunt.

Hispania

Hispania magna paeninsula est. Hiberus, Durius, Tagus et Anas alti fluvii sunt, Hispaniae multi fluvii parvi sunt. Tarraconensis, Lusitania et Baetica Hispaniae Romanae provinciae sunt. Hispaniae oppida et coloniae magnae sunt: Tarraco, Caesar Augusta, Saguntum, Carthago Nova, Gades, Hispalis, Corduba, Emerita Augusta, Olisipo, Bracara, Legio, Lucus Augusti, Numantia, Pallantia, Tolletum.

Gallia

Gallia magna provincia Romana est. Garumna, Liger, Sequana et Rhodanus Galliae alti fluvii sunt. Celtae Galliae incolae sunt. Burdigalia, Lugdunum, Gergovia, Alesia et Lutetia Galliae oppida sunt. Massilia antiqua colonia Graeca est.

Graecia

Graecia quoque magna paeninsula est. Graecia fluvii parvi sunt. Euboea et Creta magnae insulae, Aegina et Ithaca parvae insulae sunt. Athenae, Thebae, Corinthus, Argier et Sparta Graeciae magna oppida sunt.